

DAGSINS MEINING

Fólkaheilsa og vallyfti

Tað er ikki meira enn ein vika síðan, at vit á hes-um teigi gjørdu vart við, at eitt hitt mest mar-kanta vallyftið var goymt og gloymt. Vit hugsaðu um lyfti javnaðarflokksins um ókeypis mjólk og heilsugóðan skúlamat. Men vit gjørdu landsstýr-inum órætt, tí nú frættist, at ein fólkaheilsuætlan nú er veg. Sambært hesi ætlan, ið fevnir um skeiðið 2005-2015, skulu øll føroysk skúlabørn fáa ókeypis mjólk og frukt í skúlanum longu frá 1. januar 2005. Peningur er settur av á figgjar-lógini til skipanina. Hetta eru sera góð tíðindi og vit skylda landsstýrismanninum í almanna- og heilsumálum eina umbering, tí vit hava gjørt honum og landsstýrinum órætt.

Sum kunnugt hava fleiri skúlar longu eina mjólk-arskipan, sum foreldrini sjálvi gjalda. Lands-stýrismaðurin í heilsumálum, Hans Pauli Strøm, metir tó skipanina hava so stóran týdning, at hon nú skal gerast ókeypis á øllum skúlum í Føroyum - samstundis sum hon eisini skal umfata eitt frukt-iskoyti.

Ókeypis mjólkar- og fruktskipanin er liður í nýggju fólkaheilsuætlanini, sum má sigast at raðfesta børnini høgt. Í løtuni situr nevniliga eisini ein arbeiðsbólkur og orðar lesiætlanina til nýggju lærugreinina Heilsukunleiiki, sum ætl-andi skal byrja í fólka-skúlanum komandi skúlaár. Sum kunnugt varð í valstríðinum lovað ein sunn heitt máltíð hvønn skúladag til øll børn í fólka-skúlanum. Ein ókeypis mjóka- og fruktskipan er sjálvsagt ikkki tað sama sum ein heitur og heulsugóður døgurði, men hetta er ein sera góð byrjan. Hetta so mikið meira um, at føroysk børn jú eta ov lítið av frúkt. So her mugu vit taka hattin av fyri landsstýrismanninum, samstundis sum vit vóna, at tað eydnast honum at koma ígjøgnum við hesum frálíka uppskoti.

Fólkaheilsuætlanin leggur eisini upp til at endur-skoða og dagføra matvørlógina. Hans Pauli Strøm ásannar, at verandi matvørlóg als ikki virkar eftir ætlan, tí hon setur alt ov fá og óneyv krøv til upplýsingar um tær ymsu matvørurnar. Tað er einki at ivast í, at tørvur er á at fáa mat-vørlógina endurskoðaða. Brúkaraverjan í Føroyum er so sum so. Tí er eitt hvørt stig, sum hevur til endamáls at verja brúkaran, kærkomið. Hetta er alt samalt ein sera góð byrjan og nú verður spennandi at siggja, hvussu leikur fer. Vónandi eydnast hesar verkætlanir landsstýrismansins í øllum góðum. Fólkaheilsan er eitt hitt mest týð-andi málið í okkara tíð og tað er í tøkum tíma, at landsins myndugleikar fara at taka hetta mál í álvara.

Sosialurin	
	
Sosialurin Stovnaður: 1927	
	
Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller jan@socialurin fo	
Blaðstjóri: Eirikur Lindenskov eirikur@socialurin fo	
Figgjarleiðari: Tóki Højgaard toki@socialurin fo	
Marknaðardeild: lysing@socialurin fo Jonhard Hammer jonhard@socialurin fo Teresa Jensen teresa@socialurin fo Hjördis Gregersen hjordis@socialurin fo	

VIÐMERKINGAR

Hov er vælegnað

Jacob Poulsen
kommunustýrislímur í Sumba

Tá ið landsstýrið hevur ætlanir um at byggja skúlar í Suðuroynni so sum mið-námsskúla og aðrar skúlar, ja, ein skúladepil, so er tað rætt at byggja hesar skúlar í Hovi. Hov liggur mitt í oynni, og tá ein tunnil er komin millum Øravík og Hov, er ongín trupulleiki hvar ein býr í oynni. Hetta kemur so avgjørt at verða til stórt gagn fyri Suður-oynna. Upprunaliga varð miðnámsskúlin lagdur í Hovi, men síðan bleiv hann fluttur til Vágs.

Løgmaður, Jóannes Eidesgaard, landsstýrismaður-in í almanna/heilsumálum, Hans Pauli Strøm, og landsstýrismaðurin í mentamálum, Jógvan á Lakjuni, vóru á fundi við Vágs kommunu tann 11. september og við sær høvdu teir eitt tilbøð til

vita borgarstjórin Jógvan Krosslá og kommunustýr-islímír í Vági av.

Men tá nú landsstýrið hevur ætlanir at byggja ellis/røktarheim í Suður-oynni, tá áttu teir at kunna hinar kommunurnar um ætlanina, tí kommunurnar eru jú ein partur av bygg-ingini. Suðuroyggin er ikki bara Tvøroyri og Vágur, og tí skulu aðrar kommunur takast við í tær ætlanir, sum landsstýrið skal fremja í framtíðini, eisini tá hugsað verður um, at Suðuroyggin móguliga verður ein kommuna um ikki so langa tíð.

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

urlandahúsið er ætlað til nógv onnur endamáł enn tónleik og ikki er altíð lætt at koma framat. Norður-landahúsið er heldur ikki eitt hús burturav til tiltøk hjá borgarum í Tórshavnar kommunu, men fyri allar føroyingar og norðurlend-ingar.

Fyri at tónleikalívið í bý-num framvegis kann blóma og fáa virðiligar karmar at virka undir, eigur eitt ment-anarhús at verða bygt. Eitt tiltíkt hús kundi verið karm-ur um fleiri mentanartiltøk í býnum, t.d. tónleikafra-mførs lur, sjónleikir, upp-lestur, framsýningar o.s.fr. Eru karmarnir í lagi, fer mentanarlívið at blóma enn meira, og hvør veit, kanska

kunnu vit við hesum stuðla undir komandi "tónleika-stjórnum", ið kunnu selja teirra tónleik uttanlands í

Eitt mentanarhús í Tórshavn eigur sjálvandi eisini at innihalda annað enn framførs lur. Har kundi t.d. verið ein fóst framsýning, ið lýsti søguna hjá Tórshavnar kommunu, fastar framsýningar av ongun hjá Tórshavnar kommunu, sum í dag eru spjaddar um allan býin. Stutt sagt, eitt hús, ið verður brúkt, og sum allir borgarar í kommununi kunnu fegnast um! Stutt sagt, ein mentanarmiðdep-il!

Lýsingar	
Freistir:	Tekstlýsingar Størri lýsingar Lýsingartorgið Heilsanir
Týsdagsblaðið	Mán.kl. 10
Mikudagsblaðið	Týs. kl. 10
Hósdagsblaðið	Mik. kl. 10
Friggjadagsblaðið	Hós. kl. 10
Leygardagsblaðið	Frí. kl. 10
Størri lýsingar, sum nógv arbeiði stendst av, mugu vera inni í góðari tíð og áðrenn ásettut freistir.	
E-mail:	Familjhjálpsá má umbiðjast í góðari tíð.
Stødd:	
Ein heil síða í Sosialinum er 254 mm breið og 346 mm í hædd. Breiddin á einum teigi er 39mm og rúmið millum teigarnar er 4mm.	

Innsent tilfar
Av tí at vit fáa rættuliga nógv innsent tilfar sendandi – meira enn vit fáa í blaðið – hevur blaðleiðslan verið noydd at gjørt nakrar avmarkingar.

VIÐMERKINGAR

Føroysku fjølmiðlarnir og vinnan

Atli Hansen

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Dastið av føroysku fjøl-miðlunum tykist at hava tað best við at dyrka tað nega-tiva og tað gølukenda, tá ið tað snýr seg um føroysku vinnuna. Teir leggja lítið í at vera til staðar við tí góða orðinum tá ið tað gongur væl og tá ið framgongd við íføgum verður vekslað um til nýghusan og frambrót. Lítill og eingin hugur er at bera tær ljósu søgurnar víðari, sum eisini standast av, at tað gongur væl.

Pelagiska vinnan er einki undantak. Nú hevur tað gingist væl í nøkur ár og tí hevur dúgliga verið sneytað í roknskapum fyri at vita, hvat yvirskotini hava verið og hvat tey verða nýtt til við tí undirtóna, at hetta helst rennur niður í nakrar reiðara- ella partaeigara-lummar. Rækjuflotin við sínum undirskotum fekk tuggið í undanfarnu viku. Ókvalifiseraðar illgitingar um støddina av eginpen-inginum sum ein fylgja av uppskrúvaðum virðum á skipum hava avdúkað eina ófatuliga litla vitan hjá blaðmanninum um rokn-skaparliga eftirliti á hesum øki.

Serliga hava blaðmenn á Dimmaletting roynt at iðk-að hesa grein og við jøv-num millumbilum verið teir ídnastu at finna sær eina rók at skapa sær livibreyð á í hesum samanhangi. Í seinastuni hevur tað so verið Georg L. Petersen, sum er komin aftur á vøllin sum umboð fyri henda bólkin í blaðhúsinum.

Fyrst royndu teir at finna út av, hví útlendskur ka-pitalur hevði so lætt spæl í føroysku fiskivinnuni. Teir funnu ikki út av nokrum og máttu sleppa endanum. Seinni hevur Georg roynt at mistonkiliggera ein ávísan livildisvøkstur í pelagiska flotanum og lýst tað sum nakað ivasamt. Hann hevur helst ikki funnið út av, at fleiri nøggj skip eru komin til iltonkja og skapa mystik enn bert at frøast saman við teimum, sum hava verið við tí hesa framgongd. Hvað-ani skulu íløgur í fram-tíðina koma, um tað ikki er frá vøkstri?

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Í síni framhaldandi nega-tivu herferð skal Georg nú royna at finna út av, hví iðnaðarbátar ikki kunnu fáa fiskiloyvi á sama hátt sum pelagisku skipini. Hví iðn-aðarbátar ikki kunnu fiska sum nótaskip. Og tá ið hetta fyri honum er ein trupul spurningur, hevur hann fingið sær advokat-hjálp frá einum, ið av royndum eigur at vita nakað um málið.

Svarið er so einfalt sum tað, at hetta eru tveir ym-iskir skipabólkar, sum hava fingið veiðu- og fiskiloyvir út frá ymiskum fortreytum. Frá byrjanini av hevur verið tosað um idnaðarbátar við botntroli móttvgis trol- og nótaskipum, sum við nót síðani fyrst í 60-unum og flóttitroli síðani 1976 hava roynt eftir uppsjóvarfiski. Í øllum okkara grannalond-um er hetta eisini atskildir bólkar. Og tað slepst ikki ímillum teir.

Lógin um vinnuligan fiskiskap kann fáa skyldina fyri nógv og er helst ikki nakað meistaraverk innan lógarsmið. Men á onkrum økjum er hon nóg greið m.a. í § 8. Har er tað blað-maðurin villist í síni tulk-ing, tá í hann sigur, at sama slag skip fáa ymiska við-gerð. Tað er ikki slagíð av skipum, men hvønn fiski-skap, tey reka ella hvønn bólík, tey hoyra til, sum er avgerandi fyri hvørji loyvir tey fáa.

Tá ið blaðmaðurin enntá kan fáa tað til, at " nú er eingin møguleiki at keypa nýggjari og betri skip", so er hann farin heilt av kós og hevur valla skilt nakað sum helst av tí, hann roynir at fáa eina grein burtur úr. Tað er veiðuorka og ikki aldur er góðska, sum lógin um vinnuligan fiskiskap leggur til grund. Einhvor fær inn-flutningsloynvi til nýggjari

og betri skip, men ikki við størri veiðu orku.

Í grein í Dimmaletting 12.10.04 við heitinum "Grundgevingar í leysari luft" nevnrir Georg L. Peter-sen bæði Havørnina og Atlantsfarið sum dømir. Eitt sindur ógreitt um tey eru dømir um tað sama ella tað øvuga.

§ 7 í lógini um vinnu-ligan fiskiskap sigur greitt, at í minsta lagi 2/3 av ognarpeninginum, sum somuleiðis eiga í minsta lagi 2/3 av atkvøðurettin-um skulu hava fast tilknøti til Føroyar. Allir (partaeig-arnir) skulu vera skrásettir í fólkaývirlitinum seinastu 2 árinu og allir skulu vera fult skattskyldugir í Føroyum. Eisini her her er lógin greið.

Hvørt mansbarn í Føroy-um veit, at bæðið hesi nevndu skipini eru 100 % norsk ogn. At tann advokat-urin, sum hevur verið ráð-gevi í minsta lagi við keypi av øðrum av teimum nevndu skipum, eisini argumenterar fyri at tey skulu hava kvotur, er ikki so undarligt. Keypið skal rættvisgerast. Endamálið halgar gerðina. Faa tey ikki kvotur frá pelagiska flotan-um, herja tey væl á rækju-skipini ella barentshavstrol-arnar, hóast tey út frá tí veruliga eigaraskaranum at døma ikki hava rætt til ein stert.

Leitar man upp rokn-skapartøl fyri hesi skip, kann man undrast yvir, at tilík projektr fáa loynvi til at akkumulera 10-tals milli-ónir í undirskot og tilsvar-andi negativa eginogn í smápartaføløgum, uttan at nakar ger nakað við tað. Hetta var ein trupulleiki í 80-unum, sum nýggjar lóg-ir vórðu gjordar sum verja móti. Galda tær ikki fyri øll og serliga øll smáparta-feløg? Ella hevur norskri kreditorurin ("fyrverandi" eigarin) kautionerað fyri partapeningin?

At landsstýrismaðurin í fiskivinnumálum og han-sara umsting tekur sínar avgerðir m.a. út frá lógini um vinnuligan fiskiskap, er einki at siga til. Hetta skulu teir gera eftir bestu sann-føring uttan mun til góðsk-una av lógarsmiðinum. Men landsstýrismaðurin hevur aðrar uppgávur enn at umsita. Hann kann (og

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

Tá landsstýri og komm-unur ætla at byggja ellis/røktarheim í Suðuroynni, so er ein rúgva av møgu-leikum, eg fari á komandi fundi í kommununi at hava eitt uppskot um, at Sumbiar kommuna skal útvega eitt grundstykki klárt til at byggja eitt ellis/røktarheim, sum kemur at nøkta tørvin í

skal) eisini reka politikkk. Hann hevur til uppgávu at geva aktorunum á sínum málsoeki bests møgulig kor, soleiðis at samfelagið sum heild fær sum mest burtur úr sínum tilfeingi. Og hetta kann hann gera við at hjálpa teimum, sum hava tað trupult eina tíð ella at ansa eftir har, sum tað gongur væl og at rudda upp í tí, sum onga meining hevur. Tað verður í dag í Fiskimálaráðnum nýtt alt ov nógv orka at viðgera mál umaftur og umaftur og harvið útseta seg sjálvan fyri eitt vaksandi trýst, sum er darvandi fyri alt virki á stovninum. Lat okkum fáa hesa orku umsetta til visiónir og arbeiði fyri at gagnnýta okkara tilfeingi best møguligt.

Fiskimálaráhharrin eigur at hugsa stórt og breitt og ikki at lata sína tíð fara við smámálum. Og tá ið lands-stýrismaðurin er úti í sínum politisku ørindum er tað hvørki blaðmanninum á Dimmaletting ella hansara advokathjálp, hann skal standa til svars yvirfyri, men bert sínum politiska baklandi – samgongu og flokki.

Tá ið um fiskivinnuøki ræður og fyri at læra seg at hugsa positivt fari eg at mæla føroysku fjølmiðlun-um til at lesa tey bløð, sum koma út á hesum økinum í okkara grannalondum sum t.d.. Fiskifrettir, Fiskaren, Fiskeribladet, Fiskeritid-ende og Fishing News. Við hvørt kann ein gerast í góðum lag av at lesa tann positiva tíðindaflutningin í hesum bløðunum.

Við vón um betring.

Kvinnulisti nærum fullteknaður

Nøvnini á 8 kvinnum komu á kvinnulistan mikukvöldið eftir fundin "Kvinnur! Takið eisini ábyrgd í politikki!", sum Tofta Kvinnufelag skipaði fyri. Tað er fimtu ferð, at kvinnulistin stillar á Toftum.

At so fáar kvinnur eru við í politikki, er ein fólkasjúka! Soleiðis tók Kristina W. Andreassen til á fundinum, sum Tofta Kvinnufelag skipaði fyri mikukvöldið. Kristina var fyrsta kvinnan, ið varð vald í bygðarráðið á Toftum í 70'unum.

Kristina fortaldi mill-um annað arbeiðið at fáa fótbóltsvøllin, sum harliga trøngdist til tey ungu. Hóast tað eru mong ár síðani Kristina gavst í bygðarráðnum, og væl komin til aldurs, er hon framvegis eld-huga fyri politikki, og eggjar yngru kvinnum-um at halda seg framat. Kristina var ein av trim-um kvinnum sum á fundinum søgdu frá sín-um royndum í lokalpoli-tikki.

Kvinnulistin virkar kanska móti síni ætlan. Tí tá kvinnurnar vita at hesin listin kemur, vil eingin á tann almenna listan, og tað er spell, helt Alfred Olsen. Hann strikaði undir, at tað veruliga er tørvur at fáa fleiri kvinnur við - bæði í lokalpolitikki og í landspolitikki.

Royndi landspolitiki-arin ássannaði tó, sum vist var á, at skulu tey á Toftum hava møguleika at velja fleiri enn eina kvinnu á hesum komm-unuvalinum, má ein listi gerast afturat. Tí al-menni listin er liðugur, og á honum er, sum nevnt, bert ein kvinna.

Vardi ansingina
Jancy Olsen, forkvinna í kvinnufelagnum, hevur eisini verið sera virkin í politikki. Hon hevur júst sagt seg frá sum næst-forkvinna í Javnaðar-flokkinum, og sum lokalpolitikari gjørdi hon tenastu í 8 ár. Hon varð vald í bygðarráðið á fyrsta kvinnulistanum, sum stillaði í 1988. Jancy sat í tvey valskeið. Á fundinum greiddi hon millum annað frá sín-hvussu trupult tað mangan var, at fáa end-arnar at rokka saman, tá grunt var í kommunu-kassanum.

Tá mennirnir vildu skerja barnaansingina, so mammur, ið vóru heima vegna barnaburð, ikki skuldu fáa ansing-artilboð til størri børn-ini, segði eg korta nei! Okkum tørvar at taka eitt dømi um hvørji málsoeki hon hevði stríst fyri.

Til valið í 1996 stillaði Jancy ikki uppafur, og tá varð Katrin Poulsen vald á kvinnulistanum. Hon hevur sitið í 8 ár, og stillar sitið uppafur hesaferð. Katrin er leiðari fyri dagrøktina, og hevur eisini eitt festi at taka sær av. Komm-unufundirnir eru um kvöldið, og Katrin dylir ikki fyri, at tað krevur fitt av orku at arbeiða við kommunupolitikki.

Men kommunupoli-tikkur er spennandi og

Nærum fullteknaður
Fyri fundin var ikki gjørt av, um kvinnulistin á Toftum fór at stilla aftur hesaferð. Men eftir fundin vóru longu átta nøvn á listanum, og trý koma helst afturat. Listin verður klárur í hesi vikuni, sigur Jancy Olsen, forkvinna í Tofta Kvinnufelag.

Drúgvur greinar – greinar sum eru longri enn áleið 5.500 tekn, verða raðfestar lægri, og koma bert í blaðið, um pláss er fyri teimum. Tað er ein fyrimunur um vit fáa tilfarið umvegis teldupost ella á diskli.